

МОДЕЛІ АПАРАТІВ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БОРОТЬБИ. ОГЛЯД СИЛ І ЗАСОБІВ

*Певцов Г.В., доктор технічних наук, професор, Гордієнко А.М.,
Залкін С.В., кандидат військових наук, старший науковий співробітник,
Сідченко С.О., кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
Хударковський К.І., кандидат технічних наук, старший науковий співробітник
Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

Сутність інформаційно-психологічної боротьби (ІПБ) як специфічної форми сучасних воєнних конфліктів може бути представлена як боротьба в інформаційно-психологічному просторі з використанням відповідної інформаційно-психологічної зброї. Причому роль інформації у такій боротьбі набуває глобального характеру – вона є одночасно зброєю, ресурсом і метою. Психологічний компонент відіграє роль свого роду каналу (способу) або засобу доставки, що визначає ефективність створення, передачі, прийому, сприйняття, засвоєння, зберігання і використання цієї інформації.

Цілі інформаційно-психологічної боротьби у воєнній сфері визначаються, виходячи з інтересів її суб'єктів і полягають у порушенні національно-державних засад, системи державного і воєнного управління, встановленні панування у інформаційно-психологічному просторі протидіючої сторони і забезпеченні необхідного рівня власної безпеки.

Організація інформаційно-психологічної боротьби в збройних силах провідних країн світу в основному однотипна. Рішення про початок психологічної війни в мирний час (у загрозовий період) ухвалюють вищі керівники держави по рекомендації ради безпеки (національній безпеці). Вони ж затверджують основні напрями і зміст інформаційно-психологічної боротьби, концепції ІПБ за сферами життєдіяльності держави, доктрини щодо ІПБ, Воєнні доктрини. На даний час існують дві основні моделі апарату інформаційно-психологічної боротьби – західна і східна

Західна модель повністю або частково реалізована в США, ФРН, Великобританії, Франції, Бельгії, Нідерландах, Швеції, Туреччині, Ізраїлі, Південній Кореї та низці інших країн Заходу. Найбільш потужний і професійно підготовлений апарат для психологічного впливу на противника в даний час мають збройні сили США, ФРН та Ізраїлю. У військовий час підрозділи інформаційно-психологічної боротьби передбачається розгорнути до повного штату в Збройних сил (ЗС) Великобританії, Франції, Бельгії, Швеції, Туреччині, Південної Кореї.

Апарат інформаційно-психологічної боротьби західних держав орієнтується на вирішення конкретних завдань у разі виникнення кризових ситуацій в тих або інших регіонах і в період війни.

У мирний час цей апарат здійснює:

- аналітичні дослідження;
- інформування військ;

- роботу з громадськістю і пресою;
- підготовку інформаційно-довідкових і агітаційно-пропагандистських матеріалів;

- планування стратегічних психологічних операцій.

Апарат інформаційно-психологічної боротьби західних держав, зазвичай, входить до складу ЗС і підпорядковується безпосередньо відповідним генеральним штабам (штабам видів ЗС). Основними документами, відповідно до яких здійснюються заходи інформаційно-психологічної боротьби в західних державах, є спеціальні статuti та настанови (наприклад, статут FM 33-1 «Психологічних операцій» в США, KDV-100-200 «Положення по веденню психологічної оборони» в Швеції та ін.).

Організаційно-штатна структура підрозділів психологічних операцій не є постійною. У її побудові застосована концепція модульної структури. Залежно від особливостей бойової обстановки і поставлених командуванням завдань формуються відповідні підрозділи.

Основною адміністративно-тактичною одиницею органів інформаційно-психологічної боротьби західних держав є батальйон психологічних операцій. Існують чотири види таких батальйонів:

- регіональні батальйони;
- батальйони підготовки та розповсюдження матеріалів психологічної війни;
- батальйони тактичних психологічних операцій;
- батальйони по роботі з військовополоненими противника (інтернованими цивільними особами).

Батальйони, залежно від свого призначення та конкретних завдань, включають роти, центри, взводи, секції, що формуються з функціональних команд 27 типів. Команди, у свою чергу, поділяються на три групи:

- штабні та управління;
- постачання і обслуговування;
- оперативні (тактичні).

Східна модель органів інформаційно-психологічної боротьби повністю або частково реалізована в Росії, КНР, В'єтнамі, Індії, Іраку, Сирії і Північній Кореї. Її відмінність від західної моделі полягає в тому, що в ЗС цих країн підрозділ інформаційно-психологічної боротьби, в основному, є штатним і практично незмінним спеціальним апаратом штабів (Росія, Індія, Ірак) або політичних органів всіх ступенів (В'єтнам, КНР, Північна Корея, Сирія).

У мирний час ці органи:

- вивчають військово-політичну та соціально-психологічну обстановку в різних регіонах країн, що цікавлять керівництво, і в суміжних державах;
- інформують свої війська;
- працюють з громадськістю та пресою;
- готують інформаційно-довідкові та агітаційно-пропагандистські матеріали;
- планують стратегічні психологічні операції.

Спеціальні агітаційні загони і групи фахівців можуть брати участь в миротворчих операціях.

Організаційно-штатними одиницями для проведення психологічних операцій в ЗС східних держав є відділи (відділення, управління), що входять до складу штабів або політorganів, агітаційні загони та спеціальні редакції для підготовки інформаційно-пропагандистських матеріалів.

Засоби інформаційно-психологічної боротьби країн, віднесених до західної та східної моделей у більшості співпадають.

Основними з них є:

– переносні звукомовні станції різної потужності та дальності віщання монтується на автомобільній і бронетанковій техніці, на вертольотах, катерах і судах;

– мобільні друкарські комплекси різної продуктивності;

– засоби доставки – агітаційний аеростат (повітряні кулі), агітаційна авіабомба, безпілотні літальні апарати, артилерійський 122-мм агітаційний снаряд та інші;

Аналіз сил та засобів держав Сходу та Заходу свідчить про те, що основні сили та засоби інформаційно-психологічних операцій (ІПсО) зосереджені у сухопутних військах. Військово-повітряні сили (ВПС) у мирний час практично не мають в своєму розпорядженні власних сил та засобів ІПсО і, в основному, залучаються до забезпечення психологічних операцій сухопутних військ. В той же час вони мають в своєму розпорядженні певний потенціал сил та засобів ІПсО в організованому резерві.

Наприклад, у складі ВПС національної гвардії США є 193-є авіакрило спеціальних операцій, що базується в аеропорту Харрісбург, штат Пенсільванія. У разі перекидання в район конфлікту літаки авіакрила діють у складі 193-ої групи спеціальних операцій. На озброєнні авіакрила знаходяться чотири літаки EC-130E/RR і три літаки EC-130J, оснащених телерадіомовним комплексом ІПсО повітряного базування «Коммандо Соло». Літаки EC-130E/RR та EC-130J призначені для здійснення радіо- і телемовлення на війська та населення противника в метровому та дециметровому діапазонах, а також для подавлення систем зв'язку та управління противника і збору розвідувальної інформації. Літаки EC-130J є новою модифікацією і поступили на озброєння у 1998 році. Вони мають можливість ретрансляції програм, що передаються супутниковими каналами зв'язку з Форт-Бреґу. Крім того, одним з завдань чотирьох ескадрилій літаків MC-130 Командування спеціальних операцій ВПС США є розповсюдження з повітря поліграфічних матеріалів інформаційно-психологічного впливу.